

IX. POPULAČNÍ VÝVOJ V KRAJÍCH

Ve všech krajích České republiky zůstaly i v roce 2008 zachovány hlavní tendence demografického vývoje uplynulých tří let. Počet obyvatel v krajích opět vzrostl, a to znovu především zásluhou kladného salda zahraniční migrace a také přírůstku obyvatel způsobeného převahou živě narozených nad počtem zemřelých.

Tab. IX.1 Pohyb obyvatelstva v krajích České republiky, 2008

	Sňatky	Rozvody	Živě narození	Potraty	z toho umělá přerušeni těhotenství	Zemřelí	Přirozený přírůstek	Přírůstek stěhováním	Celkový přírůstek
Česká republika	52 457	31 300	119 570	41 446	25 760	104 948	14 622	71 790	86 412
v tom kraje:									
Hl. město Praha	6 580	3 666	14 339	4 694	3 340	12 269	2 070	19 044	21 114
Středočeský	6 320	3 695	15 246	4 992	3 182	12 255	2 991	25 873	28 864
Jihočeský	3 112	1 966	7 155	2 296	1 389	6 347	808	2 256	3 064
Plzeňský	2 763	1 604	6 385	2 617	1 520	5 785	600	7 953	8 553
Karlovarský	1 514	1 155	3 562	1 615	1 083	3 023	539	415	954
Ústecký	4 477	2 889	10 031	4 631	2 989	8 809	1 222	3 489	4 711
Liberecký	2 343	1 400	5 220	2 092	1 246	4 295	925	2 452	3 377
Královéhradecký	2 738	1 515	6 254	2 228	1 358	5 526	728	1 580	2 308
Pardubický	2 470	1 292	5 752	1 753	922	5 087	665	3 120	3 785
Vysočina	2 332	1 343	5 649	1 746	989	4 881	768	966	1 734
Jihomoravský	5 802	3 334	13 196	3 796	2 348	11 262	1 934	4 678	6 612
Olomoucký	3 098	1 884	7 118	2 145	1 244	6 433	685	-339	346
Zlínský	2 710	1 593	6 261	1 877	1 023	6 002	259	373	632
Moravskoslezský	6 198	3 964	13 402	4 964	3 127	12 974	428	-70	358

Populační vývoj obyvatelstva v krajích České republiky však současně vykazuje tradiční územní diferenciaci. Speciální postavení mezi kraji si stále udržuje Hlavní město Praha, které je charakteristické vysokým průměrným věkem obyvatel, nízkou úrovní porodnosti, zřetelně vyšším průměrným věkem matky při narození dítěte, vyšším průměrným věkem snoubenců při uzavření manželství, vyšší nadějí dožití obyvatel a současně výraznější mobilitou obyvatel. Z pohledu demografické statistiky je zajímavým regionem severozápadní část republiky, ve které se nachází Ústecký a Karlovarský kraj. Obyvatelstvo obou krajů spojuje nižší podíl osob ve věku nad 65 let, nižší naděje dožití, výrazně vyšší podíl dětí narozených mimo manželství, nejvyšší úroveň úhrnné indukované potratovosti, vyšší úroveň porodnosti a rozvodovosti. Další skupinu krajů, které charakterizuje nižší podíl živě narozených mimo manželství, vyšší podíl sňatků svobodných a nižší úroveň rozvodovosti i potratovosti, pak představují kraje Jihomoravský, Zlínský a také Vysočina.

Struktura obyvatel podle věku

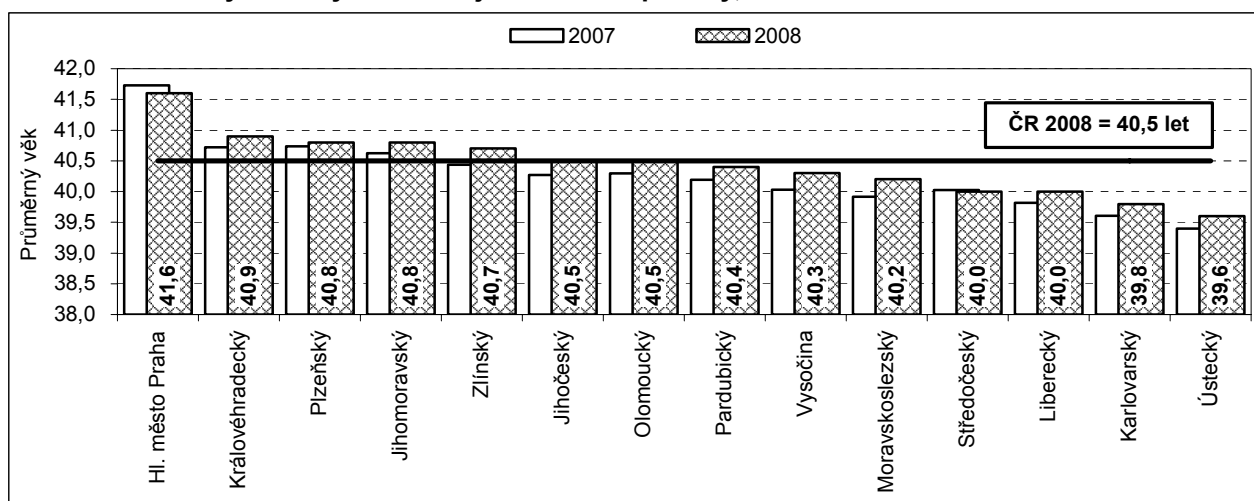
Významným faktorem odlišujícím strukturu obyvatel v jednotlivých krajích je jejich věkové složení. Struktura obyvatel podle věku v sobě odráží předchozí demografický vývoj regionů, úroveň porodnosti a úmrtnosti a také intenzitu migrace. Postavíme-li proti sobě dvě významné charakteristiky věkové struktury, a to podíl obyvatel ve věku 0 – 14 let na celkovém počtu obyvatel a podíl osob starších 65 let, a seřadíme-li kraje podle výsledných hodnot těchto ukazatelů k 31. 12. 2008, na koncových pozicích pomyslného mezikrajského žebříčku se ocitne Hlavní město Praha a Ústecký kraj.

Hlavní město Praha je tradičně výjimečné nejvyšším průměrným věkem obyvatel (41,6 let k 31. 12. 2008) a v souvislosti s tím i nejvyšším podílem osob ve věku 65 a více let (15,8 %) a výrazně nejnižším podílem osob ve věkové skupině 0 – 14 let (12,2 %). Naproti tomu právě Ústecký kraj, kraj s nejvyšší úrovní porodnosti, dosáhl k 31. 12. 2008 v mezikrajském srovnání nejvyššího podílu obyvatel zastoupených v dětské složce (15,2 %), nejnižšího podílu osob ve věku nad 65 let (13,3 %) a nejnižšího průměrného věku obyvatel (39,6 let).

Rozpětí hodnot průměrného věku obyvatel ve čtrnácti krajích dosahuje 2,0 roku a pohybuje se v intervalu od 39,6 let po 41,6 let. Průměrný věk obyvatel Hlavního města je pak o 1,1 roku vyšší než v celé

České republiky. V porovnání s předchozím rokem se průměrný věk v souvislosti se změnami věkové struktury obyvatel nevýrazně zvýšil ve všech krajích s výjimkou Hlavního města Praha, ve kterém se projevilo jeho nepatrné snížení o 0,1 roku a Středočeského kraje, ve kterém zůstal nezměněn. Stejný meziroční vývoj byl zaznamenán i na konci roku 2007.

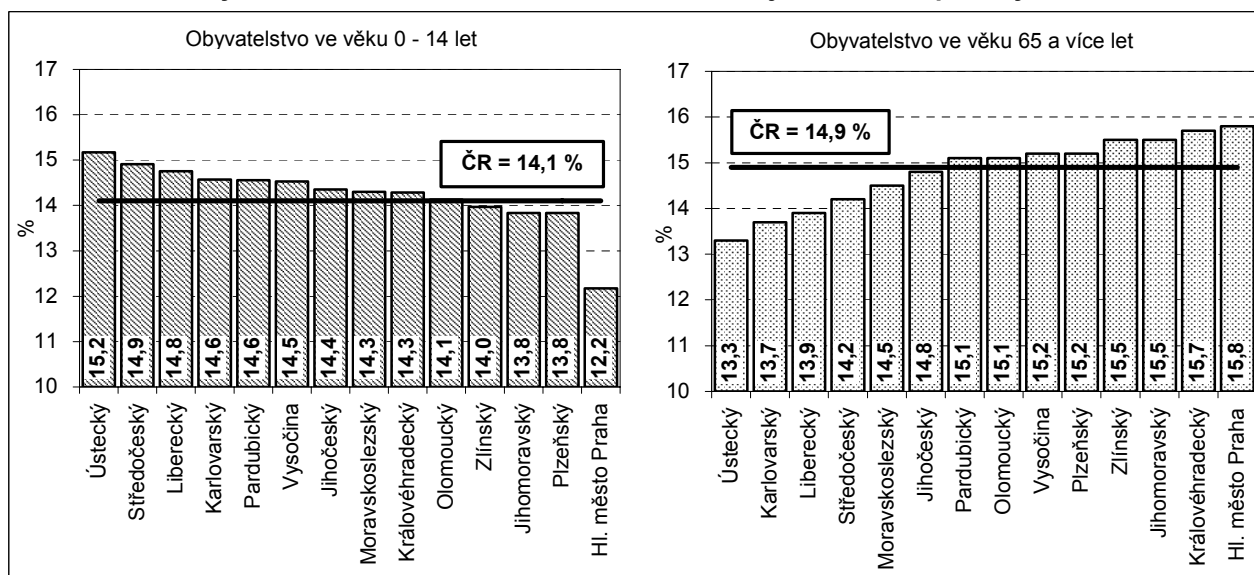
Obr. IX.1 Průměrný věk obyvatel v krajích České republiky, 31. 12. 2007 a 31. 12. 2008

Ve všech krajích bylo možné ke konci roku 2008 sledovat meziroční nárůst podílu obyvatel ve věku 65 a více let (nárůst o 0,1 – 0,4 procentní body) a s výjimkou Středočeského kraje a Hlavního města Praha snížení podílu osob ve věku 0 – 14 let (pokles o 0,1 – 0,3 procentní body).

Nižší podíl obyvatel v nejmladší věkové skupině, tzn. dětí ve věku 0 – 14 let, vykazuje spolu s již zmíněným Hlavním městem Praha (12,2 %) i Pízeňský a Jihomoravský kraj (13,8 %) a kraj Zlínský (14,0 %). Všechny tyto kraje se hodnotou tohoto ukazatele nacházejí pod průměrem České republiky. Procentní zastoupení dětské složky obyvatel v Olomouckém kraji (14,1 %) je pak shodné s tímto průměrem. Vyšší podíl osob ve věku 65 a více let z celkového počtu obyvatel dosahují hned po Hlavním městě Praha kraje Královéhradecký (15,7 %), Jihomoravský a Zlínský (shodně 15,5 %). V šesti ze čtrnácti krajů bylo procentní zastoupení osob v této nejstarší věkové skupině obyvatel nižší než celorepublikový průměr.

Obr. IX.2 Podíl obyvatel ve věku 0 – 14 let a 65 a více let v krajích České republiky, 31. 12. 2008

Zastoupení osob v nejstarší a v nejmladší věkové skupině (tj. ve věku 0 – 14 let a ve věku 65 a více let) porovnává ukazatel index stáří. Na 100 osob ve věku 0 – 14 let připadalo k 31. 12. 2008 v celé České republice 105,1 osob ve věku 65 a více let. Zdaleka nejvyšší hodnotu tohoto ukazatele vykázalo v souvislosti s nejstarším věkovým složením Hlavní město Praha (na 100 dětí ve věku 0 – 14 let připadalo 130,0 osob starších 65 let). Nižší podíl obyvatel v této nejstarší věkové skupině v porovnání s dětskou složkou populace,

tj. hodnotu indexu stáří nedosahující 100, zaznamenaly pouze čtyři kraje – Ústecký (87,6), Karlovarský (93,7), Liberecký (94,1) a Středočeský (95,6).

Tab. IX.2 Obyvatelstvo podle věkových skupin v krajích České republiky, 31. 12. 2008

	Obyvatelstvo celkem	v tom ve věku (%)			Index stáří ¹⁾	Index ekonomického zatížení ²⁾	Průměrný věk obyvatel
		0 - 14 let	15 - 64 let	65 a více let			
Česká republika	10 467 542	14,1	71,0	14,9	105,1	40,9	40,5
v tom kraje:							
Hl. město Praha	1 233 211	12,2	72,0	15,8	130,0	38,9	41,6
Středočeský	1 230 691	14,9	70,8	14,2	95,6	41,2	40,0
Jihočeský	636 328	14,4	70,8	14,8	103,2	41,2	40,5
Plzeňský	569 627	13,8	70,9	15,2	110,1	41,0	40,8
Karlovarský	308 403	14,6	71,8	13,7	93,7	39,3	39,8
Ústecký	835 891	15,2	71,5	13,3	87,6	39,8	39,6
Liberecký	437 325	14,8	71,4	13,9	94,1	40,1	40,0
Královéhradecký	554 520	14,3	70,0	15,7	109,6	42,8	40,9
Pardubický	515 185	14,6	70,3	15,1	103,7	42,2	40,4
Vysočina	515 411	14,5	70,3	15,2	104,5	42,3	40,3
Jihomoravský	1 147 146	13,8	70,6	15,5	112,3	41,6	40,8
Olomoucký	642 137	14,1	70,7	15,1	107,1	41,4	40,5
Zlínský	591 412	14,0	70,6	15,5	110,8	41,7	40,7
Moravskoslezský	1 250 255	14,3	71,2	14,5	101,2	40,4	40,2

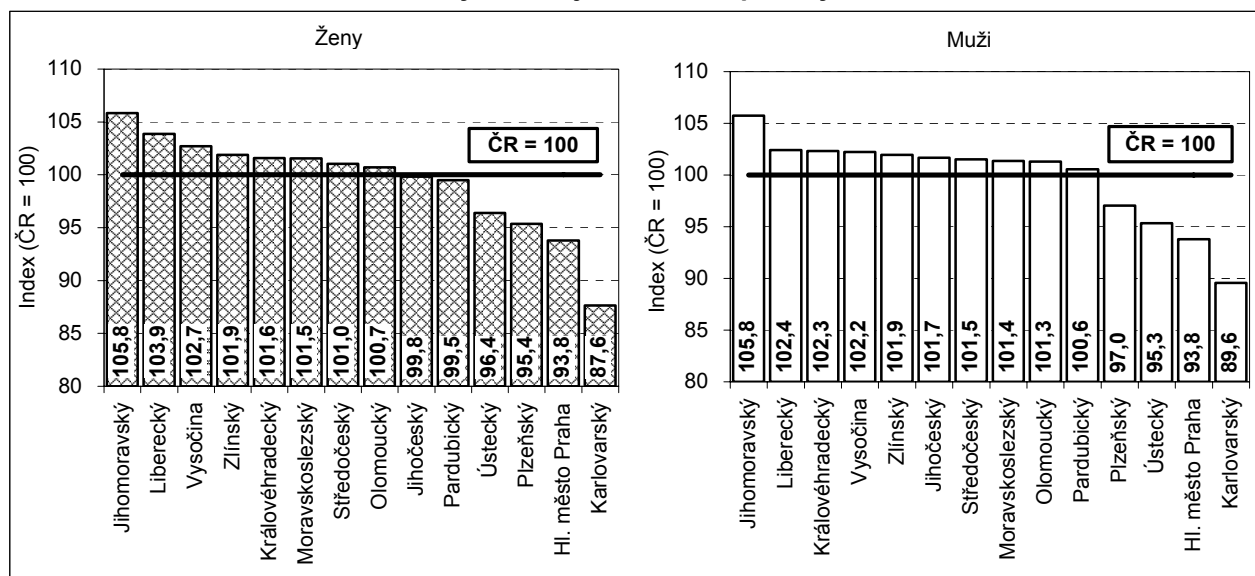
¹⁾ počet osob ve věku 65 let a starších na 100 dětí ve věku 0 - 14 let

²⁾ počet dětí ve věku 0 - 14 let a počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 15 - 64 let

Sňatečnost

Rozdíly v úrovni sňatečnosti mezi kraji České republiky nejsou zdaleka tak výrazné jako územní diference z pohledu věkové struktury obyvatel. I tak je však možné konstatovat, že ve srovnání s průměrem České republiky vykazoval v minulém roce vyšší úroveň sňatečnosti především kraj Jihomoravský, Liberecký a také kraj Vysočina, naopak nižší hodnoty dosáhly kraje Karlovarský, Plzeňský, Ústecký a Hlavní město Praha.

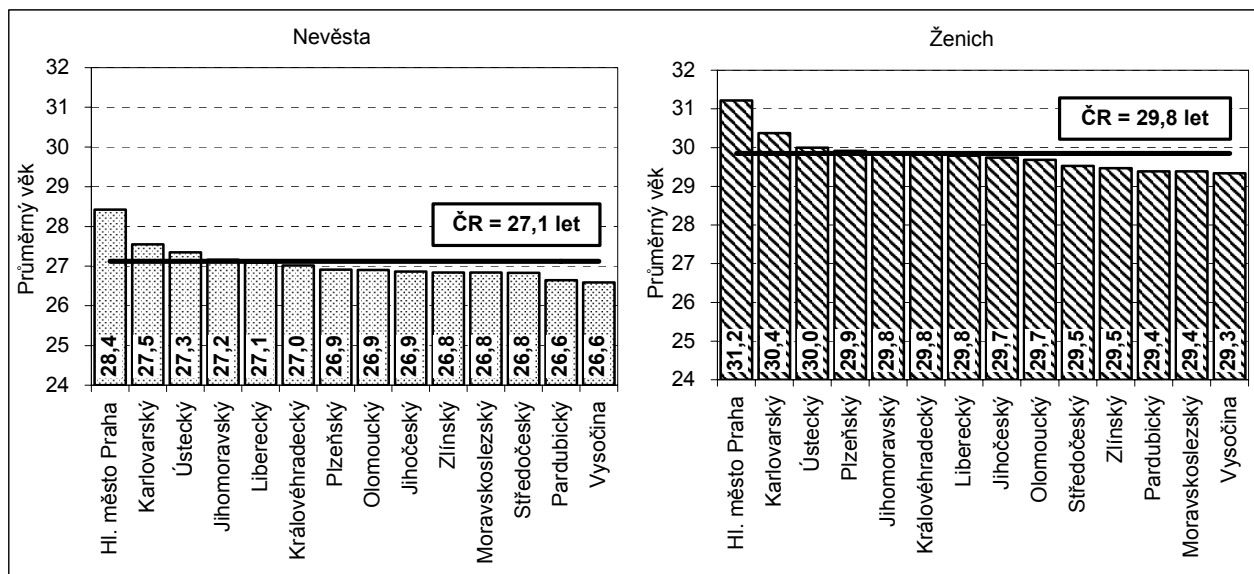
Obr. IX.3 Index sňatečnosti svobodných v krajích České republiky, 2008

Celkový počet uzavřených manželství ve všech krajích meziročně poklesl. Nejvýrazněji se toto snížení projevilo v Karlovarském kraji (pokles o 12,8 %) a nejméně ve Středočeském kraji (pokles o 5,4 %). Obdobný meziroční pokles počtu sňatků v jednotlivých krajích bylo možné naposledy pozorovat mezi roky 2002 a 2003, kdy se v celé České republice počet sňatků snížil o 7,2 %.

Postupné zvyšování průměrného věku snoubenců při sňatku se projevilo i v roce 2008. Průměrný věk nevěsty při prvním sňatku meziročně nepatrně vzrostl téměř ve všech krajích (v rozmezí od 0,1 roku do 0,6 roku). Výjimku tvořily Olomoucký kraj a Hlavní město Praha, ve kterých zůstal průměrný věk nevěsty při prvním sňatku nezměněn, a Pardubický kraj, ve kterém se snížil o 1 desetinu roku. Průměrný věk ženicha při prvním sňatku vzrostl v jedenácti krajích (v rozmezí od 0,1 roku do 0,4 roku). Ve Zlínském a Jihočeském kraji se jeho výše nezměnila a ve Středočeském kraji došlo dokonce ke snížení průměrného věku ženicha při prvním vstupu do manželství o 0,2 roku.

Obr. IX.4 Průměrný věk při prvním sňatku v krajích České republiky, 2008

Pozn.: Průměrný věk při sňatku vychází z redukovaných měr sňatečnosti svobodných, a proto se jeho celorepubliková hodnota liší od tabulkové hodnoty použité v kapitole II. Sňatečnost.

Rozpětí průměrného věku svobodných nevěst a ženichů potvrzuje výjimečné postavení Hlavního města Praha. Rozdíl nejvyšší a nejnižší hodnoty tohoto ukazatele ve všech krajích v minulém roce dosáhl 1,8 roku pro ženy a 1,9 roku pro muže, při pohledu na kraje České republiky bez Hlavního města Praha pak jen 0,9 roku u nevěst a 1,1 roku u ženichů. Vyšší průměrný věk snoubenců ve srovnání s dosaženou hodnotou za Českou republiku byl vykázan kromě Hlavního města Praha i u žen v Karlovarském, Ústeckém a Jihomoravském kraji a u mužů v Karlovarském, Ústeckém a Plzeňském kraji. Nejnižší průměrný věk snoubenců při prvním sňatku pak shodně u obou pohlaví vykazuje kraj Vysočina.

Tab. IX.3 Ukazatele sňatečnosti a rozvodovosti v krajích České republiky, 2008

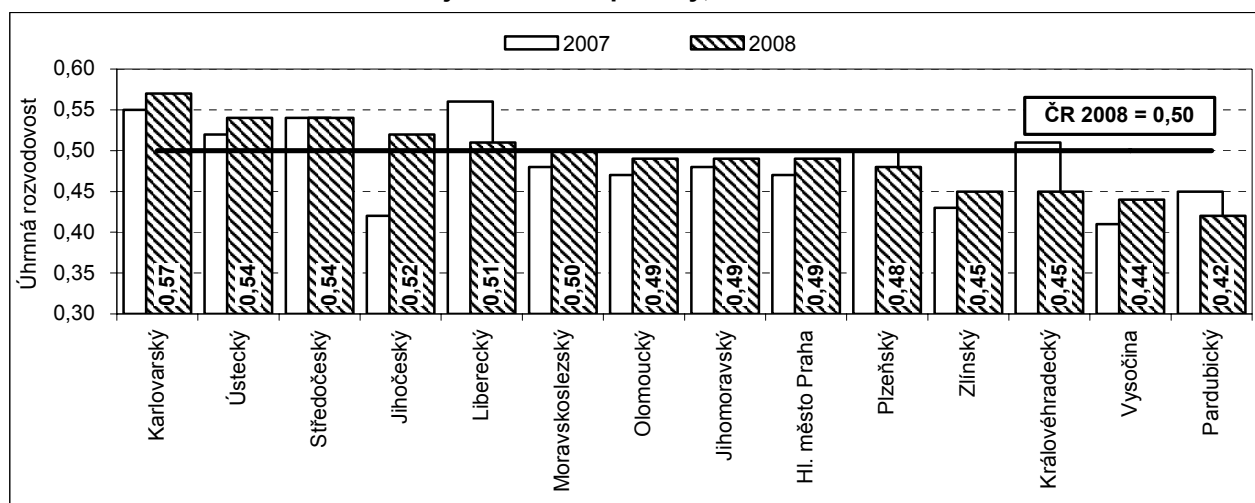
	Index sňatečnosti svobodných (ČR = 100)		Průměrný věk při 1. sňatku		Podíl protogamních sňatků (%)	Úhrnná rozvodovost	Průměrná délka trvání manželství (roky)
	ženy	muži	ženy	muži			
Česká republika	100,0	100,0	27,1	29,8	62,6	0,50	12,4
v tom kraje:							
Hl. město Praha	93,8	93,8	28,4	31,2	62,0	0,49	12,1
Středočeský	101,0	101,5	26,8	29,5	61,4	0,54	12,1
Jihočeský	99,8	101,7	26,9	29,7	63,5	0,52	12,4
Plzeňský	95,4	97,0	26,9	29,9	60,7	0,48	11,7
Karlovarský	87,6	89,6	27,5	30,4	52,4	0,57	10,9
Ústecký	96,4	95,3	27,3	30,0	53,0	0,54	11,8
Liberecký	103,9	102,4	27,1	29,8	58,9	0,51	12,2
Královéhradecký	101,6	102,3	27,0	29,8	62,6	0,45	12,7
Pardubický	99,5	100,6	26,6	29,4	65,1	0,42	12,7
Vysočina	102,7	102,2	26,6	29,3	71,6	0,44	12,7
Jihomoravský	105,8	105,8	27,2	29,8	67,1	0,49	12,8
Olomoucký	100,7	101,3	26,9	29,7	66,9	0,49	12,9
Zlínský	101,9	101,9	26,8	29,5	70,3	0,45	13,4
Moravskoslezský	101,5	101,4	26,8	29,4	61,4	0,50	12,9

Zajímavou charakteristikou regionálních rozdílů v úrovni sňatečnosti je i podíl protogamních sňatků, tj. podíl sňatků, do kterých vstupují oba snoubenci svobodní, z jejich celkového počtu. Vyšší podíl těchto sňatků zpravidla vypovídá o nižší úrovni rozvodovosti v těchto krajích či o vyšší míře sňatečnosti svobodných. Výrazně nejvyšší hodnoty tohoto ukazatele vykazuje kraj Vysočina (71,6 %) a Zlínský kraj (70,3 %). Vyšší podíl než činí průměr za Českou republiku však byl v roce 2008 zjištěn i v kraji Jihomoravském, Olomouckém, Pardubickém a Jihočeském.

Rozvodovost

V roce 2008 byla vyšší úroveň rozvodovosti než průměr za celou Českou republiku vykázána v pěti krajích, a to v Karlovarském, Ústeckém, Středočeském, Jihočeském a Libereckém. Výrazně nejvyšší podíl rozvedených manželství se statisticky projevil právě v prvně jmenovaném Karlovarském kraji, hodnota úhrnné rozvodovosti zde dosáhla hodnoty 0,57. Tento ukazatel udává, jaký podíl manželství by za předpokladu zachování intenzity rozvodovosti daného roku skončil rozvodem. Ke krajům s podprůměrnou úrovní rozvodovosti pak náležel především Pardubický kraj a kraj Vysočina, dále Královéhradecký a Zlínský kraj. Nejvýraznější meziroční změna úrovně rozvodovosti byla vykázána v kraji Královéhradeckém, ve kterém došlo ke snížení hodnoty ukazatele úhrnná rozvodovost o 6 setin, a Libereckém (snížení o 5 setin). Naopak nejvyšší meziroční nárůst intenzity rozvodovosti je zřetelný z výsledných hodnot sledovaného ukazatele za Jihočeský kraj (zvýšení o 10 setin).

Obr. IX.5 Úhrnná rozvodovost v krajích České republiky, 2007 a 2008

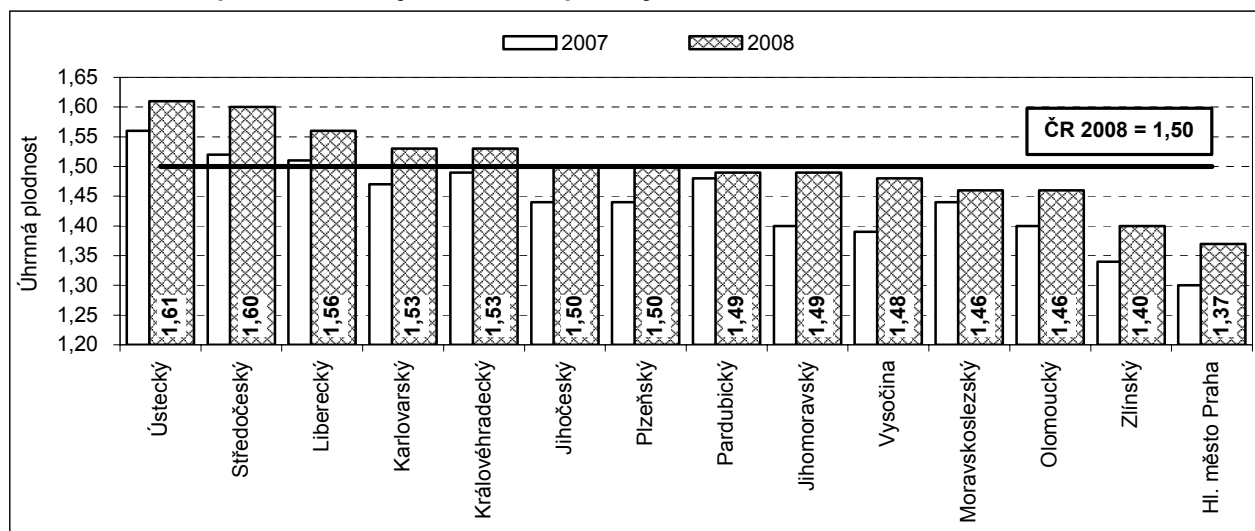
Průměrná délka manželství rozvedeného v roce 2008 se mezi kraji České republiky pohybovala od 10,9 let v Karlovarském kraji po 13,4 let ve Zlínském kraji. Zpravidla platí, že v krajích s vysokou úrovní rozvodovosti je vykazována kratší průměrná doba trvání rozvedeného manželství a naopak.

Porodnost

Na údajích o živě narozených dětech v jednotlivých krajích je možné pozorovat již několikaletý meziroční vzestup jejich počtu. Toto zvyšování je lépe patrné od roku 2004, od kdy byl pouze s dvěma výjimkami pravidelně ve všech krajích zaznamenáván meziroční nárůst. Ke snížení počtu živě narozených dětí došlo pouze v Libereckém kraji mezi roky 2004 a 2005 a ve Zlínském kraji mezi roky 2005 a 2006 (shodně o 1,0 %).

Souběžně s růstem absolutního počtu živě narozených dětí se od roku 2000 zvyšuje i úhrnná plodnost, která vyjadřuje průměrný počet živě narozených dětí na jednu ženu ve věku 15 – 49 let. K jejímu největšímu nárůstu došlo v České republice mezi roky 2006 a 2007, a to o 11 setin (z 1,33 na 1,44 dítěte). Mezi posledními dvěma sledovanými roky se projevilo zvýšení její úrovně o dalších 6 setin (z 1,44 na 1,50 dítěte). V rámci mezikrajského srovnání se její úroveň v posledních dvou letech zvýšila ve všech krajích, a to v rozmezí od 1 setiny v Pardubickém kraji po 9 setin shodně v Jihomoravském kraji a v kraji Vysočina. Z dlouhodobějšího pohledu se úroveň tohoto ukazatele ve všech krajích v souladu s nárůstem počtu živě narozených dětí od roku 2004 zvyšuje, a to opět s jedinými dvěma výjimkami. Mezi roky 2004 a 2005 došlo k jejímu poklesu v Libereckém kraji o 1 setinu a mezi roky 2005 a 2006 se neprojevila žádná její změna ve Zlínském kraji.

Obr. IX.6 Úhrnná plodnost v krajích České republiky, 2007 a 2008

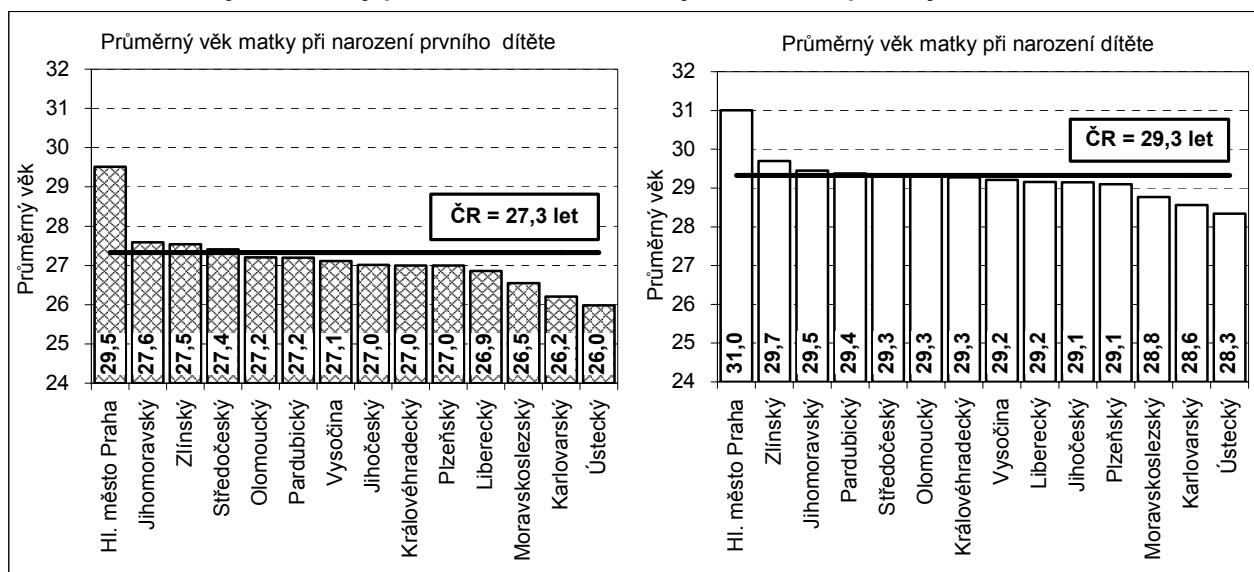
Rozpětí výsledných hodnot tohoto ukazatele dobře vystihuje územní diferenciaci úrovně porodnosti. Výše ukazatele se v mezikrajském porovnání pohybovala v roce 2008 od 1,37 dítěte v Hlavním městě Praha do 1,61 dítěte v Ústeckém kraji. Mezi kraje s nižší úrovní porodnosti patřilo ve sledovaném roce již zmíněné Hlavní město Praha a také kraje Zlínský, Olomoucký a Moravskoslezský. Naopak mezi kraje s vyšší úrovní porodnosti patří právě Ústecký kraj a dále Středočeský, Liberecký, Karlovarský a Královéhradecký kraj. Právě vysoká úroveň porodnosti v těchto krajích výrazně ovlivňuje věkovou strukturu obyvatel, a to především zastoupení dětí v nejnižších věkových skupinách na celkovém počtu obyvatel. Vysoká hodnota úhrnné plodnosti ve Středočeském kraji pak mimo jiné souvisí se skutečností, že se na území tohoto kraje stále stěhuje relativně vysoký podíl mladých lidí.

Tab. IX.4 Ukazatele porodnosti v krajích České republiky, 2008

	Úhrnná plodnost	Průměrný věk matky při narození dítěte	Průměrný věk matky při narození prvního dítěte	Podíl dětí živě narozených mimo manželství (%)	Podíl dětí živě narozených v prvním pořadí (%)
Česká republika	1,50	29,3	27,3	36,3	47,6
v tom kraje:					
Hl. město Praha	1,37	31,0	29,5	32,6	56,0
Středočeský	1,60	29,3	27,4	33,2	49,1
Jihočeský	1,50	29,1	27,0	35,6	47,0
Plzeňský	1,50	29,1	27,0	37,3	47,5
Karlovarský	1,53	28,6	26,2	53,9	46,7
Ústecký	1,61	28,3	26,0	50,2	44,4
Liberecký	1,56	29,2	26,9	40,3	45,3
Královéhradecký	1,53	29,3	27,0	35,9	44,8
Pardubický	1,49	29,4	27,2	32,6	45,1
Vysočina	1,48	29,2	27,1	29,0	44,6
Jihomoravský	1,49	29,5	27,6	30,6	48,2
Olomoucký	1,46	29,3	27,2	36,7	46,5
Zlínský	1,40	29,7	27,5	27,9	44,8
Moravskoslezský	1,46	28,8	26,5	41,7	45,9

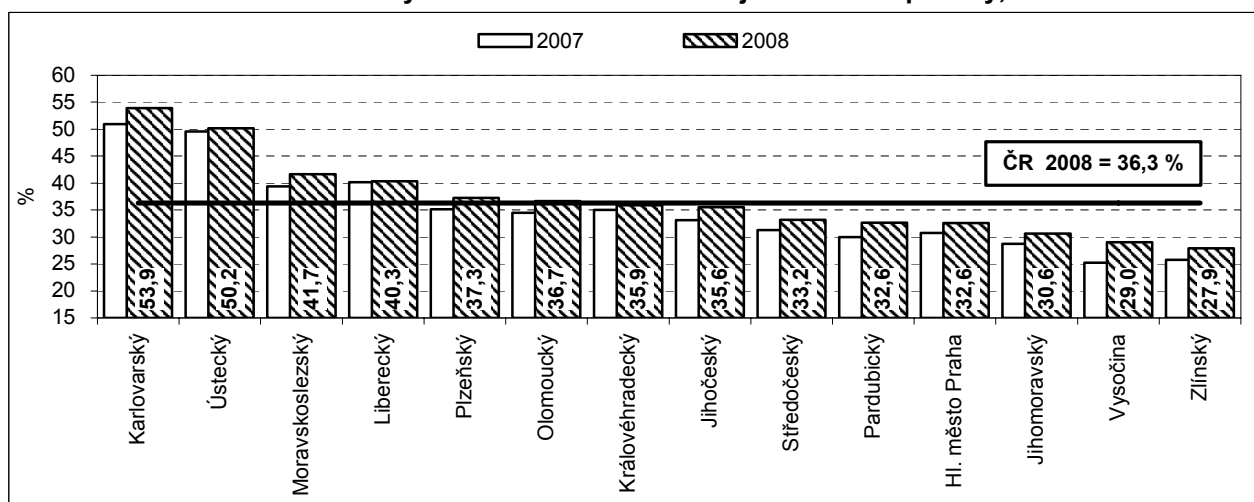
Také rozdíly ve velikosti průměrného věku matky při narození dítěte, obdobně jako průměrného věku při sňatku, mezi kraji České republiky potvrzují výjimečné postavení Hlavního města Praha. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte zde činil 29,5 let a bez ohledu na pořadí narození dítěte 31,0 let. Obě hodnoty jsou vysoce nadprůměrné a jsou o 2,2 roku resp. o 1,7 roku vyšší než činí průměr za Českou republiku. Při pomnutí údajů za Hlavní město Praha již není územní diferenciacie průměrného věku matky tak výrazná. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte se v roce 2008 pohyboval od 26,0 let v Ústeckém kraji, který vykazuje i nejvyšší úroveň porodnosti, po 27,6 let v Jihomoravském kraji, přičemž meziročně ve všech krajích vzrostl.

Obr. IX.7 Průměrný věk matky při narození dítěte v krajích České republiky, 2008

Pro vývoj podílu živě narozených dětí mimo manželství na celkovém počtu živě narozených je charakteristická dlouhodobě stoupající tendence. Tento ukazatel v sobě skrývá již tradiční rozdělení na kraje s nízkým podílem dětí narozených nesezdaným matkám (kraj Zlínský, Vysočina a Jihomoravský), jejichž obyvatelstvo zaujímá tradičnější postoj k manželství a podíl věřícího obyvatelstva se řadí k vyšším, a na kraje s vysokým podílem (Karlovarský, Ústecký, Moravskoslezský a Liberecký kraj). Pouze v těchto čtyřech krajích byl zjištěn vyšší průměrný věk nevěsty při prvním sňatku než věk matky při narození prvního dítěte (v Ústeckém kraji o 1,4 roku, Karlovarském o 1,3 roku, Moravskoslezském o 0,3 roku a v Libereckém o 0,2 roku).

Obr. IX.8 Podíl dětí živě narozených mimo manželství v krajích České republiky, 2007 a 2008

Potratovost

V posledních dvou letech můžeme pozorovat zastavení dlouhodobého poklesu úrovně potratovosti. Mezi roky 2006 a 2007 se celkový počet vykázaných potratů v celé České republice zvýšil o 2,4 %, v loňském roce meziročně vzrostl již jen o 1,3 %. Z mezikrajského pohledu se jejich počet v posledním sledovaném období zvýšil v sedmi krajích, nejvíce v Hlavním městě Praha o 6,5 %. Nejvýraznější snížení bylo vykázano v Jihomoravském kraji, a to o 6,8 %.

Výše úhrnné potratovosti, která vyjadřuje průměrný počet potratů připadajících na jednu ženu v reprodukčním věku (tj. ve věku 15 – 49 let), se v roce 2008 pohybovala v rozmezí od 0,43 potratů ve Zlínském kraji do 0,76 potratů v Ústeckém kraji. Vyšší úroveň potratovosti, stejně tak jako vyšší úroveň rozvodovosti a vyšší podíl mimomanželské plodnosti, byly zaznamenány v kraji Ústeckém, Karlovarském, Libereckém a Plzeňském. Obdobné pořadí krajů v mezikrajském srovnání vykazovalo i hodnocení úhrnné

indukované potratovosti, která bere v úvahu pouze umělá přerušení těhotenství. Výsledná hodnota tohoto ukazatele se v jednotlivých krajích nacházela v intervalu od 0,24 interrupcí ve Zlínském kraji po 0,50 interrupcí v Ústeckém kraji. Příznivější úroveň potratovosti z pohledu obou ukazatelů je pak dlouhodobě zaznamenána ve Zlínském, Jihomoravském, Olomouckém a Pardubickém kraji a také v kraji Vysočina.

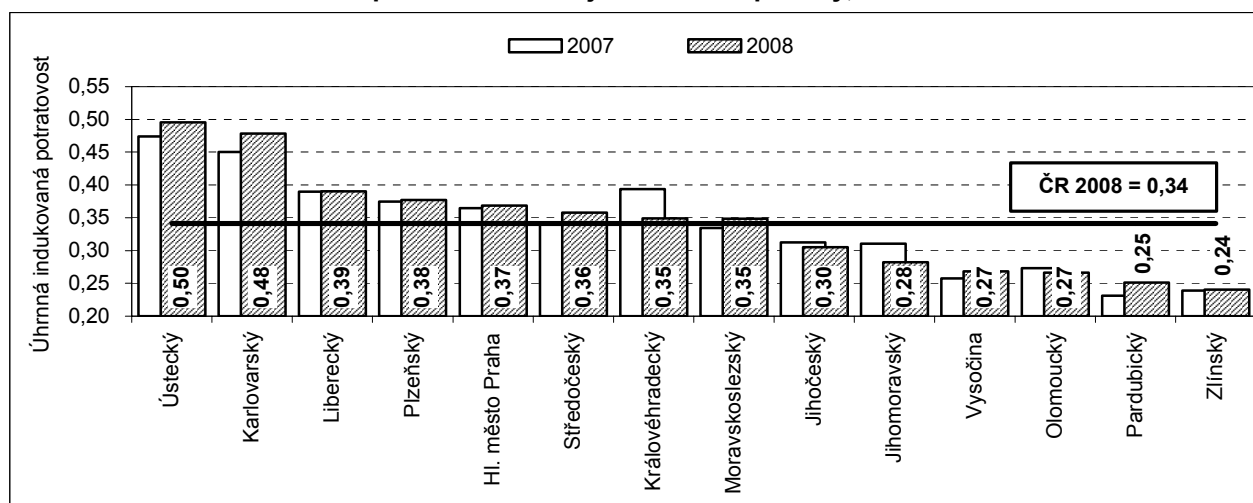
Tab. IX.5 Ukazatele potratovosti v krajích České republiky, 2008

	Úhrnná potratovost	Úhrnná indukovaná potratovost	Průměrný věk žen při potratu	Průměrný věk žen při umělém přerušení těhotenství	Podíl umělých přerušení těhotenství na celkovém počtu potratů (%)	Podíl potratů na celkovém počtu těhotenství (%)	Podíl žen ve fertilním věku užívajících antikoncepci předepsanou lékařem (%) ¹⁾
Česká republika	0,54	0,34	29,9	29,5	62,2	25,7	54,7
v tom kraje:							
Hl. město Praha	0,50	0,37	30,2	29,5	71,2	24,6	70,2
Středočeský	0,55	0,36	29,9	29,6	63,7	24,6	46,8
Jihočeský	0,50	0,30	30,1	29,8	60,5	24,2	54,7
Plzeňský	0,64	0,38	30,0	29,5	58,1	29,0	47,0
Karlovarský	0,71	0,48	29,3	28,9	67,1	31,1	51,6
Ústecký	0,76	0,50	29,2	28,8	64,5	31,5	52,8
Liberecký	0,65	0,39	29,9	29,3	59,6	28,5	53,4
Královéhradecký	0,56	0,35	30,1	29,7	61,0	26,2	59,4
Pardubický	0,47	0,25	29,9	29,3	52,6	23,3	50,0
Vysočina	0,47	0,27	30,5	30,4	56,6	23,6	47,5
Jihomoravský	0,45	0,28	30,2	29,9	61,9	22,3	55,1
Olomoucký	0,45	0,27	30,2	29,9	58,0	23,1	65,7
Zlínský	0,43	0,24	30,6	30,2	54,5	23,0	50,7
Moravskoslezský	0,55	0,35	29,5	29,2	63,0	27,0	51,7

¹⁾ Zdroj: ÚZIS; stav k 31.12. 2007

Zastoupení umělých přerušení těhotenství na celkovém počtu potratů se dlouhodobě snižuje, v roce 2008 dosáhlo v celé České republice 62,2 %. Vyšší podíl těchto interrupcí v loňském roce vykazovalo Hlavní město Praha (71,2 %) a dále kraje Karlovarský (67,1 %) a Ústecký (64,5 %) a naopak nejnižší kraje Pardubický (52,6 %) a Zlínský (54,5 %). Pokles podílu umělých přerušení těhotenství je však doprovázen rostoucím podílem samovolných potratů. Jejich podíl na celkovém počtu potratů se v mezikrajském srovnání pohyboval od 26,8 % v Hlavním městě Praha po 42,0 % v kraji Pardubickém.

Obr. IX.9 Úhrnná indukovaná potratovost v krajích České republiky, 2007 a 2008

Na vývoj potratovosti má výrazný vliv využívání antikoncepčních prostředků. Podle údajů Ústavu zdravotnických informací a statistiky České republiky k 31. 12. 2007 používalo hormonální nebo nitroděložní antikoncepci 54,7 % žen ve věku 15 – 49 let. Výrazně nejvyšší podíl těchto žen vykazuje Hlavní město Praha (70,2 %). Na druhém místě v mezikrajském srovnání se s odstupem umístily ženy z Olomouckého

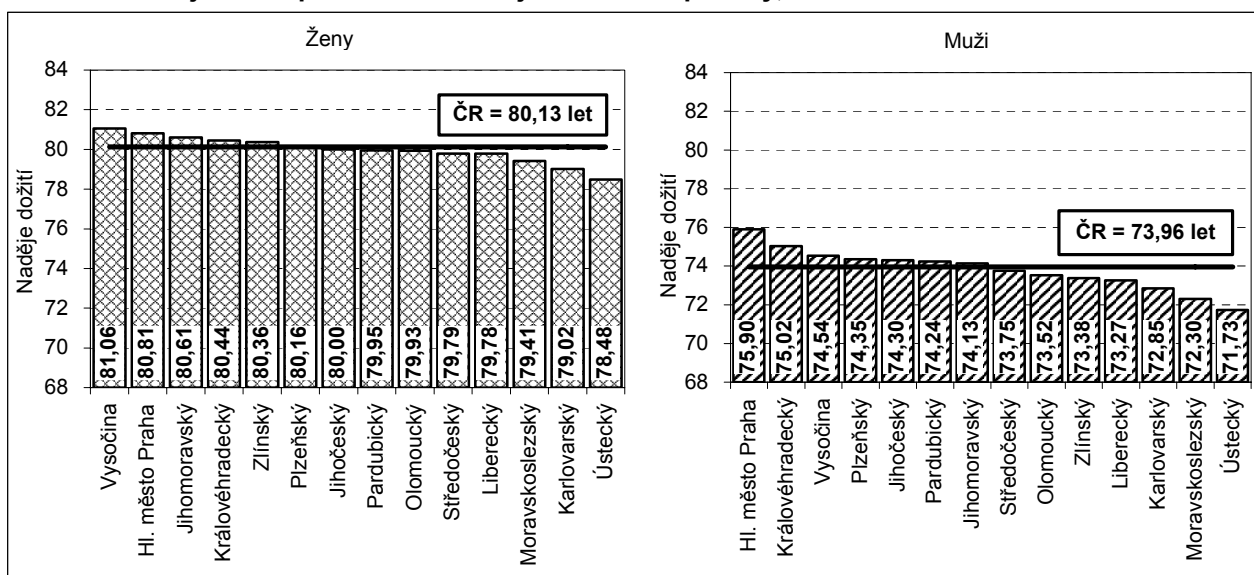
kraje (65,7 %). Nejnižší zastoupení žen užívajících moderní antikoncepční prostředky bylo zaznamenáno ve Středočeském (46,8 %) a Plzeňském kraji (47,0 %). Ke krajům s nízkým procentem žen využívajících antikoncepci patří i kraje s nízkou úrovní úhrnné indukované potratovosti, tedy kraje Vysočina, Pardubický a Zlínský.

Úmrtnost

Regionální rozdíly v úmrtnosti jsou dány především odlišnostmi ve skladbě obyvatelstva. Například nižší úmrtnost vykazují z pohledu rodinného stavu osoby vdané či ženaté a z pohledu dosaženého vzdělání osoby s vyšším vzděláním. Důležitým faktorem úmrtnosti je pak i dostupnost zdravotní a sociální péče, kvalita životního prostředí a ekonomická úroveň regionu.

Při hodnocení úrovně úmrtnosti mezi regiony je nezbytné vyloučit vliv věkové struktury obyvatel. Nejvýstižnějším indikátorem úmrtnosti je proto naděje dožití, která vypovídá o tom, kolik let (průměrně) má před sebou osoba v daném věku za předpokladu, že zůstanou v následujících letech zachovány stejné úmrtnostní poměry. Ukazatel naděje dožití při narození vypočítaný na základě úmrtnostních tabulek za roky 2007 – 2008 pro ženy se pohyboval v intervalu od 78,48 let v Ústeckém kraji po 81,06 let v kraji Vysočina. Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší dosaženou hodnotou tak činil 2,58 let. Pro muže byl tento rozdíl dokonce 4,17 let a hodnoty vykázané v jednotlivých krajích se nacházely v intervalu o 71,73 let v Ústeckém kraji po 75,90 v Hlavním městě Praha.

Obr. IX.10 Naděje dožití při narození v krajích České republiky, 2007 – 2008

Mezi regiony s relativně nízkou nadějí dožití při narození v letech 2007 – 2008 u obou pohlaví náležely kraje Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský. Vyšší naděje dožití u mužů byla za uvedené roky zjištěna v Hlavním městě Praha, Královéhradeckém kraji a v kraji Vysočina, u žen pak v kraji Vysočina, v Hlavním městě Praha a v Jihomoravském kraji. Střední délku života vyšší než osmdesát let dosáhly ženy v sedmi krajích. Ve srovnání s předchozím sledovaným obdobím přesáhly pomyslnou hranici osmdesáti let nově ženy z Plzeňského a Jihočeského kraje. Rozdíl mezi střední délkou života žen a mužů při narození byl v České republice 6,17 a v mezikrajském porovnání se tento rozdíl pohyboval od 4,91 let v Hlavním městě Praha po 7,11 let v Moravskoslezském kraji.

Výsledné hodnoty ukazatele naděje dožití obyvatel ve věku 60 let v jednotlivých krajích vykazují obdobnou územní diferenciaci. Střední délka života šedesátiletých žen se mezi čtrnácti kraji nacházela v intervalu od 21,36 let v Ústeckém kraji po 23,15 let v Hlavním městě Praha, u mužů dosahovala minimální i maximální úrovně ve shodných krajích, a to 16,95 let a 19,67 let.

Významným indikátorem pro regionální hodnocení úmrtnosti bývala úroveň kojenecké úmrtnosti, tj. počet zemřelých do jednoho roku života na 1 000 živě narozených. V posledním desetiletí se však počet zemřelých do jednoho roku života v České republice udržuje na velmi nízké úrovni, která eliminuje možnost jejího využití k regionální analýze. V roce 2008 zemřelo v tomto věku v celé České republice 338 dětí,

hodnota kojenecké úmrtnosti se pohybovala od 1,5 ‰ v Hlavním městě Praha (21 zemřelých do 1 roku života) po 4,2 ‰ v Ústeckém kraji (42 zemřelých do 1 roku života).

Tab. IX.6 Ukazatele úmrtnosti v krajích České republiky, 2008

	Naděje dožití při narození (2007 - 2008)			Naděje dožití ve věku 60 let (2007 - 2008)			Kojenecká úmrtnost
	muži	ženy	rozdíl ženy - muži	muži	ženy	rozdíl ženy - muži	
Česká republika	73,96	80,13	6,17	18,54	22,31	3,77	2,8
v tom kraje:							
Hl. město Praha	75,90	80,81	4,91	19,67	23,15	3,48	1,5
Středočeský	73,75	79,79	6,04	18,18	22,03	3,85	2,7
Jihočeský	74,30	80,00	5,70	18,75	22,29	3,54	2,7
Plzeňský	74,35	80,16	5,81	18,52	22,35	3,83	2,7
Karlovarský	72,85	79,02	6,17	17,86	21,58	3,72	3,1
Ústecký	71,73	78,48	6,75	16,95	21,36	4,41	4,2
Liberecký	73,27	79,78	6,51	18,28	22,50	4,22	3,6
Královéhradecký	75,02	80,44	5,42	19,03	22,60	3,57	1,9
Pardubický	74,24	79,95	5,71	18,78	22,60	3,82	4,0
Vysočina	74,54	81,06	6,52	18,82	22,99	4,17	2,1
Jihomoravský	74,13	80,61	6,48	18,74	22,86	4,12	2,8
Olomoucký	73,52	79,93	6,41	18,49	22,66	4,17	2,5
Zlínský	73,38	80,36	6,98	18,44	22,76	4,32	2,1
Moravskoslezský	72,30	79,41	7,11	17,59	22,15	4,56	4,0

Migrace

Významným procesem působícím na populační vývoj regionů je migrace. Stěhování má výrazný vliv na věkové složení obyvatel regionů a následně i na intenzitu dalších demografických procesů. Podstatnou součástí migrace je pak zahraniční stěhování, které je ovlivněno skutečností, že evidence vystěhovaných do zahraničí je obtížná a tedy nepřesná.

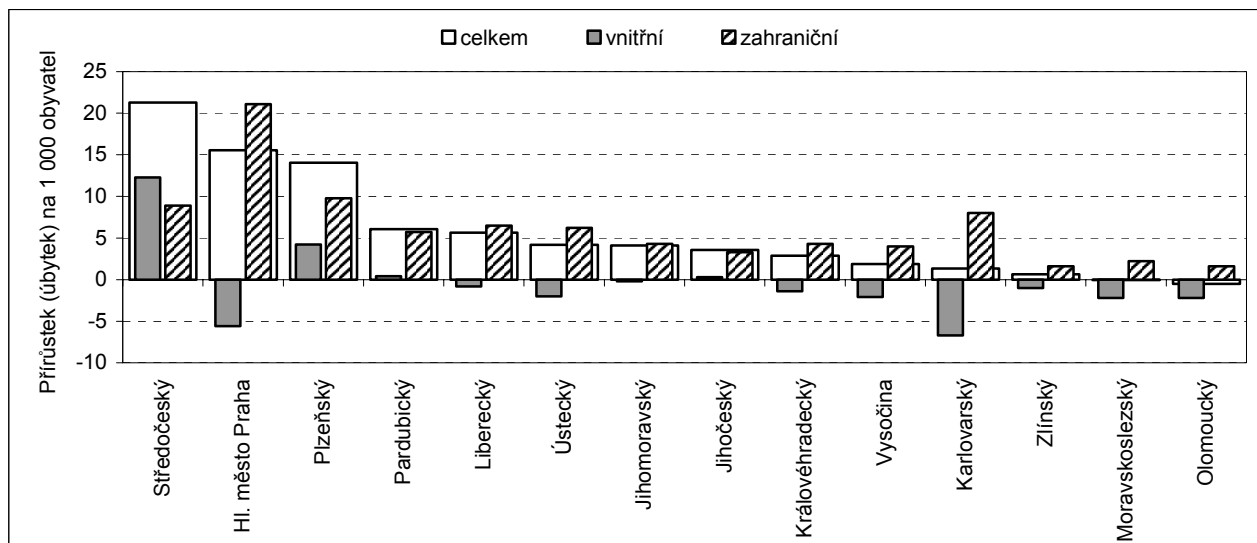
Tab. IX.7 Ukazatele migrace v krajích České republiky, 2008

	Objem vnitřního stěhování	Přistě- hováli	v tom		Vystě- hováli	v tom		Saldo migrace	v tom	
			z ČR	z ciziny		do ČR	do ciziny		vnitřní	zahraniční
Česká republika	250 071	77 817	x	77 817	6 027	x	6 027	71 790	x	71 790
v tom kraje:										
Hl. město Praha	x	47 194	20 791	26 403	28 150	27 602	548	19 044	-6 811	25 855
Středočeský	22 044	39 734	28 552	11 182	13 861	13 540	321	25 873	15 012	10 861
Jihočeský	11 935	6 962	4 106	2 856	4 706	3 929	777	2 256	177	2 079
Plzeňský	10 127	11 396	5 541	5 855	3 443	3 158	285	7 953	2 383	5 570
Karlovarský	6 344	4 871	1 856	3 015	4 456	3 921	535	415	-2 065	2 480
Ústecký	16 601	12 606	5 933	6 673	9 117	7 583	1 534	3 489	-1 650	5 139
Liberecký	7 393	6 537	3 573	2 964	4 085	3 935	150	2 452	-362	2 814
Královéhradecký	9 225	6 595	4 123	2 472	5 015	4 903	112	1 580	-780	2 360
Pardubický	8 074	7 120	4 143	2 977	4 000	3 944	56	3 120	199	2 921
Vysočina	6 925	5 402	3 227	2 175	4 436	4 315	121	966	-1 088	2 054
Jihomoravský	18 394	12 327	6 704	5 623	7 649	6 948	701	4 678	-244	4 922
Olomoucký	10 417	4 554	3 291	1 263	4 893	4 683	210	-339	-1 392	1 053
Zlínský	7 908	3 842	2 720	1 122	3 469	3 288	181	373	-568	941
Moravskoslezský	16 770	6 591	3 354	3 237	6 661	6 165	496	-70	-2 811	2 741

Největší obrat migrace vykázalo v minulém roce tradičně Hlavní město Praha. Na jeho území se přistěhovalo 47,2 tisíc obyvatel (z toho 55,9 % z ciziny a 14,7 % ze Středočeského kraje) a naopak se vystěhovalo 28,2 tisíc osob (z toho 67,0 % na území Středočeského kraje a pouze 1,9 % do zahraničí). Vyšší saldo migrace než Hlavní město Praha zaznamenal pouze Středočeský kraj. Hlavním faktorem kladného přírůstku stěhování ve všech krajích bylo kladné saldo zahraniční migrace. Více než polovinu

ze všech přistěhovaných tvořil podíl přistěhovaných ze zahraničí ve čtyřech krajích, a to v Plzeňském, Ústeckém, Karlovarském a Hlavním městě Praha.

Obr. IX.11 Přírůstek (úbytek) obyvatel stěhováním v krajích České republiky, 2008

Pomineme-li zahraniční stěhování je patrné, že kladné saldo vnitřní migrace, tj. migrace uvnitř České republiky, bylo v roce 2008 vykázáno pouze ve čtyřech krajích. Ve Středočeském kraji toto saldo dosáhlo obdobně jako v předchozích letech výrazně nejvyšší hodnoty, a to 15,0 tisíc osob (28,6 tisíc přistěhovaných, 13,5 tisíc vystěhovaných osob). Dalšími třemi kraji, ve kterých byl zaznamenán přírůstek počtu obyvatel vnitřní migrací, byly kraje Plzeňský (saldo 2 383 osob), Pardubický (saldo 199 osob) a Jihočeský (saldo 177 osob). Stejně čtyři kraje vykázaly kladné saldo migrace i v letech 2006 a 2007, v roce 2007 se k nim přidalo i Hlavní město Praha.

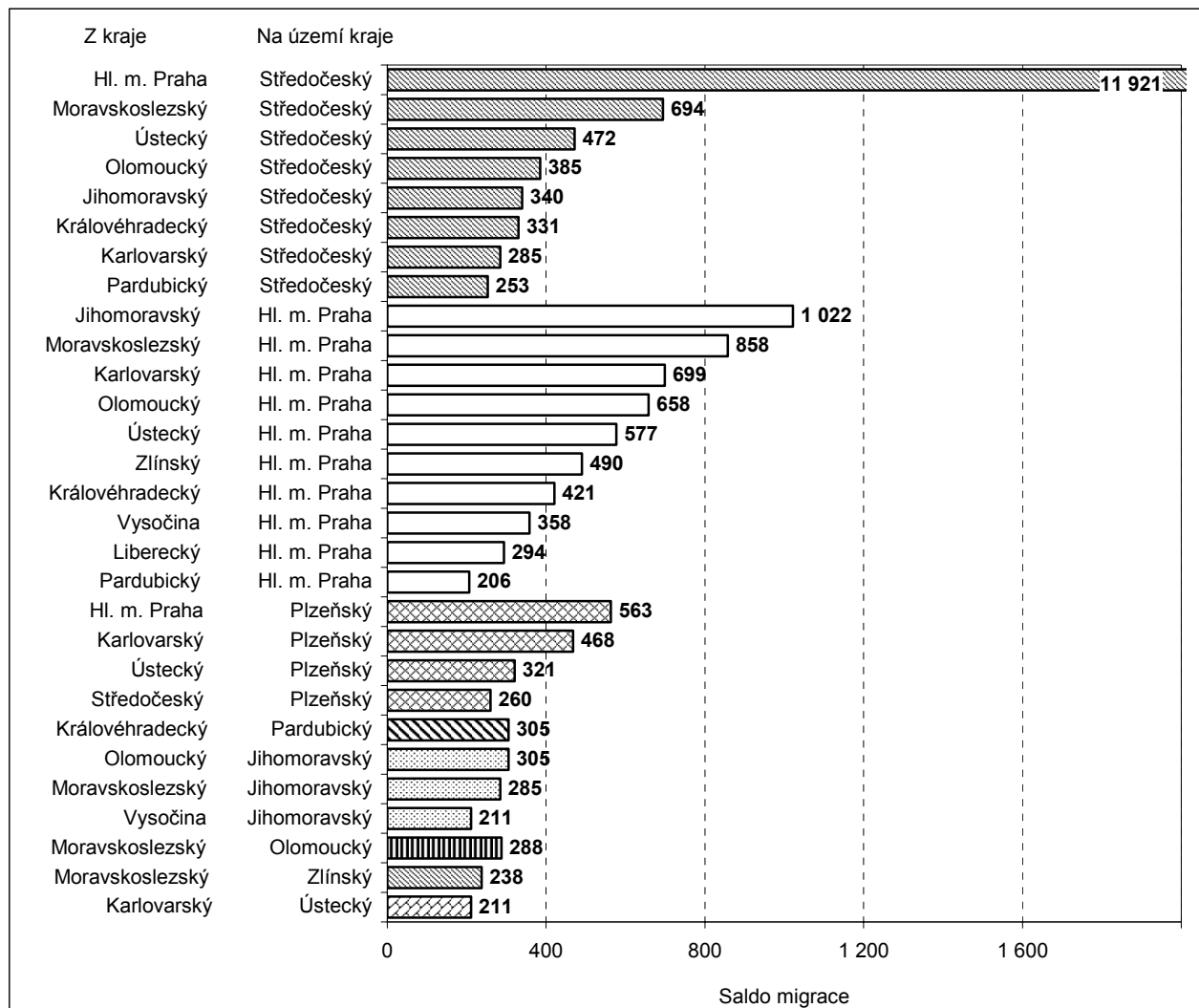
Tab. IX.8 Vnitřní stěhování mezi kraji, 2008

Kraj vystěhování	Kraj přistěhování													
	Hl. město Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Hl. město Praha	x	18 866	1 033	1 427	360	1 790	707	738	563	529	668	244	160	517
Středočeský	6 945	x	741	962	278	1 240	763	700	477	427	459	151	145	252
Jihočeský	1 123	842	x	462	73	212	92	97	125	363	280	94	43	123
Plzeňský	864	702	331	x	379	251	83	80	83	59	152	64	33	77
Karlovarský	1 059	563	183	847	x	557	107	74	87	60	221	46	34	83
Ústecký	2 367	1 712	363	572	346	x	783	317	212	145	282	157	99	228
Liberecký	1 001	886	112	174	58	682	x	523	119	63	148	46	56	67
Královéhradecký	1 159	1 031	107	161	62	207	429	x	1 140	111	254	91	56	95
Pardubický	769	730	137	114	24	126	135	835	x	238	450	235	52	99
Vysočina	887	621	454	157	41	154	72	194	356	x	1 119	100	66	94
Jihomoravský	1 690	799	263	317	93	252	129	171	406	908	x	566	754	600
Olomoucký	902	536	118	117	43	158	115	157	277	128	871	x	563	698
Zlínský	650	318	67	55	30	74	49	50	79	69	915	511	x	421
Moravskoslezský	1 375	946	197	176	69	230	109	187	219	127	885	986	659	x

Velmi zajímavou charakteristikou migrace z pohledu regionů jsou migrační proudy. Tyto toky mezi kraji České republiky ovlivňuje mimo jiné proces urbanizace a suburbanizace. Nejvýznamnějším migračním proudem bylo v roce 2008, stejně jako v předcházejících letech, již zmíněné stěhování mezi Hlavním městem Prahou a Středočeským krajem. Saldo migrace mezi zmíněnými kraji dosáhlo 11 921 osob ve prospěch Středočeského kraje. Přírůstek stěhováním způsobený vzájemnou výměnou obyvatel Hlavního města Praha se všemi zbývajícími kraji s výjimkou Středočeského a Plzeňského kraje dokládá, že více osob míří z území ostatních krajů do Hlavního města Praha než opačným směrem. Postavení Hlavního města Praha pro vnitřní stěhování dokumentuje také skutečnost, že ze všech dvanácti krajů, se kterými vykazuje

kladné saldo migrace (s výjimkou Pardubického a Jihočeského kraje), se nejvíce lidí vystěhovává právě do Hlavního města Praha. Pouze u zmíněných dvou krajů je převažující cílovou oblastí stěhování kraj Středočeský.

Obr. IX.12 Nejvýznamnější migrační proudy mezi kraji České republiky, 2008

Dalším významným migračním proudem je právě stěhování obyvatel na území Středočeského kraje. Středočeský kraj, obdobně jako Hlavní město Praha, vykázal vzájemným stěhováním s většinou krajů kladné saldo migrace, jedinou výjimkou byl Plzeňský kraj. Kromě obyvatel Hlavního města byl Středočeský kraj častým cílem mimo jiné i obyvatel Moravskoslezského (saldo 694 osob), Ústeckého (saldo 472 osob) a Olomouckého kraje (saldo 385 osob).

Nelze opomenout migrační proudy, jejichž cílem není území Hlavního města ani Středočeského kraje. Patří mezi ně stěhování na území Plzeňského kraje a Jihomoravského kraje. Přírůstek obyvatel vykázal Plzeňský kraj v roce 2008 stěhováním se Středočeským (saldo 260 osob), Ústeckým (saldo 321 osob) a Karlovarským krajem (saldo 468 osob) a také s Hlavním městem Praha (saldo 563 osob). Jihomoravský kraj pak ve sledovaném roce zaznamenal kladné saldo migrace s okolními kraji Olomouckým (saldo 305 osob), Moravskoslezským (saldo 285 osob) a Vysočinou (saldo 211 osob).

V neposlední řadě je důležité zmínit i silnější migrační toky mezi Královéhradeckým a Pardubickým krajem (přírůstek stěhování 305 osob ve prospěch Pardubického kraje), Moravskoslezským a Olomouckým krajem (saldo migrace 288 ve prospěch Olomouckého kraje), Moravskoslezským a Zlínským krajem (z Moravskoslezského kraje se v roce 2008 vystěhovalo na území Zlínského kraje o 238 osob více než v obráceném směru) a nakonec i mezi Karlovarským a Ústeckým krajem (saldo migrace 211 osob na úkor Karlovarského kraje).